

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی معماری

طراحی مرکز تفریحی درمانی طب مکمل

به وسیله‌ی

فرناز صادق الوعد

استادان راهنما

دکتر کاظم معمارضیاء

دکتر محمدرضا مغاره

شهریورماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب فرناز صادق الوعد دانشجوی رشته ی مهندسی معماری گرایش معماری دانشکده ی هنر و معماری اظهار می کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته ام. همچنین اظهار می کنم که تحقیق و موضوع پایان نامه ام تکراری نیست و تعهد می نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی : فرناز صادق الوعد

تاریخ و امضا : ۱۳۹۰/۱۱/۲۳

به نام خدا

طراحی مرکز تفریحی درمانی طب مکمل

به وسیله ی

فرناز صادق الوعد

پایان نامه:

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی

معماری

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

.....
دکتر کاظم معمارضیاء، استادیار بخش معماری (استاد راهنما)

.....
دکتر محمد رضا مغاره، استادیار بخش معماری (استاد راهنما)

.....
دکتر محمد حسن فلاح، استادیار بخش معماری

.....
دکتر حمید رضا شریف، استادیار بخش معماری

شهریور ۱۳۹۰

تقدیم به
وجود پر از مهر پدر و مادرم

سپاسگزاری

با ژرف ترین سپاس ها از استاد بزرگووارم جناب آقای دکتر معمارضیاء و استاد گرانقدرم جناب آقای دکتر مغاره که زحمات بی دریغ ایشان یاریگر من و روشنگر راهی بود که در آن گام نهادم.

در آخر از پدر و مادر مهربانم و همسر وفادارم که در تمام لحظات، پشتیبان و حامی ام بوده اند تشکر و قدردانی فراوان دارم.

چکیده

طراحی مرکز تفریحی درمانی طب مکمل

به کوشش

فرناز صادق الوعد

همگام با پیشرفت صنعتی و توسعه شهرنشینی و تحولات اجتماعی و اقتصادی شهرها، نیازهای روحی و روانی انسان نادیده گرفته شده است و بشر امروزی به دلیل شیوه زندگی ناسالم و محیط غیر طبیعی با مشکلات بسیار روبروست.

چالش اصلی جوامع انسانی در حال حاضر و در آینده نزدیک، ارائه روشهایی برای زندگی سالم و پیشگیری از بیماریهاست. در این راستا و در جهت شناخت ضرورت و اهمیت موضوع در رابطه با نیازهای زندگی مدرن، به بیان مفاهیم و تعاریف مرتبط با موضوع از جمله تفریح و ... پرداخته می شود. سپس برای اینکه درک صحیحی از طب مکمل داشته باشیم، به بیان تعاریف متعدد آن و اصول درمانی آن می پردازیم. بر طبق یکی از اصول پذیرفته شده در طب مکمل، انسان در اصل یک وحدت غیر قابل تقسیم از جسم و روح می باشد.

در ادامه برای درک میزان مقبولیت طب مکمل، جایگاه آن در کشور های مختلف دنیا و در ایران و عوامل اصلی گرایش بیماران به آن را بررسی می کنیم و سپس روش های متنوع و گسترده طب مکمل بیان می گردد.

با توجه به اهمیت محیط پیرامون انسان در ادراکات فضایی او و تاثیر آن بر روح و روان انسان به تعریف ماهیت محیط و محیط های استرس زا پرداخته می شود که در نهایت منجر به درک هرچه بیشتر تاثیر عوامل محیطی بر روان انسان و درک ضرورت توجه به طراحی معماری برای بازیابی روح و روان سالم می گردد.

در نهایت نمونه های موردی موفق مشابه با موضوع بررسی گردیده و با مکان یابی علمی به طراحی مجموعه مورد نظر پرداخته می شود.

فهرست مطالب

عنوان صفحه

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱- شناخت اهمیت موضوع در رابطه با نیازهای زندگی مدرن
- ۱-۱-۱- اهمیت و نیاز به تفریح در عصر حاضر..... ۳
- ۱-۱-۱-۱- نگاهی به تعاریف مفاهیم مربوط به تفریح..... ۳
- ۱-۱-۱-۱-۱- تفریح..... ۳
- ۱-۱-۱-۱-۲- اوقات فراغت ۴
- ۱-۲- اهمیت و نیاز به تندرستی طبیعی در عصر حاضر از طریق
- عرصه نوین پزشکی ۵
- ۱-۱-۳- تفریح - درمان ۷
- ۱-۲- نتیجه گیری ۸

فصل دوم: طب مکمل - جایگزین

- مقدمه..... ۱۰
- ۱-۲- طب مکمل - جایگزین چیست؟ ۱۰
- ۲-۲- آشنائی با اصول طب کل نگر (اصول درمانی طب کل نگر) ۱۲
- ۳-۲- نام های مختلف طب مکمل ۱۳
- ۴-۲- جایگاه طب مکمل - جایگزین در جهان امروز ۱۶
- ۲-۴-۱- جایگاه طب مکمل - جایگزین در ایالات متحده امریکا ۱۶
- ۲-۴-۲- جایگاه طب مکمل - جایگزین در کانادا ۱۷
- ۲-۴-۳- جایگاه طب مکمل - جایگزین در آلمان ۱۸
- ۲-۴-۴- جایگاه طب مکمل - جایگزین در فرانسه ۱۸
- ۲-۴-۵- جایگاه طب مکمل - جایگزین در انگلستان ۱۸
- ۲-۴-۶- جایگاه طب مکمل - جایگزین در روسیه و اروپای شرقی ۱۹
- ۲-۴-۷- جایگاه طب مکمل - جایگزین در استرالیا و نیوزیلند ۱۹

۲۰	۸-۴-۲ جایگاه طب مکمل - جایگزین در چین
۲۰	۹-۴-۲ جایگاه طب مکمل - جایگزین در ژاپن
۲۱	۱۰-۴-۲ جایگاه طب مکمل - جایگزین در هند
۲۱	۵-۲ جایگاه طب مکمل - جایگزین در ایران
۲۳	۶-۲ آمار جهانی استفاده از روش های مختلف طب مکمل
۲۵	۷-۲ اهمیت پژوهش و استاندارد سازی در طب مکمل
۲۵	۸-۲ نگرش و عملکرد پزشکان نسبت به طب مکمل
۲۶	۹-۲ علل گرایش بیماران به طب مکمل و جایگزین

فصل سوم: روش های طب مکمل بر اساس تقسیم بندی مرکز ملی طب مکمل و

جایگزین

۲۹	مقدمه
۳۰	۱-۳ سیستم های طبی جایگزین
۳۱	۳-۱-۱ طب سنتی چین
۳۱	۳-۱-۱-۱ طب سوزنی
۳۲	۳-۱-۱-۲ تولیدات گیاهی و طبیعی
۳۳	۳-۱-۲ طب سنتی هند یا آیورودا
۳۵	۳-۱-۳ طب سنتی ایران
۳۵	۳-۱-۴ هومیوپاتی
۳۷	۳-۱-۵ طب طبیعی
۳۸	۳-۲-۲ درمان های ذهن - جسم
۳۸	۳-۲-۱ هیپنوتراپی یا هیپنوتیزم
۳۹	۳-۲-۲ مدیتیشن (مراقبه)
۴۰	۳-۲-۳ تجسم خلاق یا تجسم هدایت شده
۴۰	۳-۲-۴ بیوفیدبک یا بازخوراند زیستی
۴۰	۳-۲-۵ هنر درمانی
۴۲	۳-۲-۵-۱ پیشینه ی تاریخی هنردرمانی
۴۲	۳-۲-۵-۲ نقش هنر درمانگر در فرایند هنر درمانی
۴۳	۳-۲-۵-۳ روش های هنر درمانی
۴۳	۳-۲-۵-۴ نقاشی درمانی

۴۵ ۲-۳-۵-۲-۳- موسیقی درمانی
۴۷ ۳-۳-۵-۲-۳- رقص درمانی
۵۰ ۴-۳-۵-۲-۳- نمایش درمانی
۵۳ ۵-۳-۵-۲-۳- سفالگری و درمان
۵۴ ۶-۲-۳- یوگا درمانی
۵۶ ۳-۳- درمان های بیولوژیک
۵۶ ۱-۳-۳- درمان ارتومولکولی (مگاویتامین تراپی)
۵۷ ۴-۳- روشهای درمانی جسم محور
۵۷ ۱-۴-۳- کایروپراکتیک
۵۸ ۲-۴-۳- استئوپاتی
۵۹ ۳-۴-۳- رولفینگ
۶۰ ۴-۴-۳- روش الکساندر
۶۱ ۵-۴-۳- روش فلدن کرایس
۶۱ ۶-۴-۳- روش کرانیوساکرال
۶۳ ۷-۴-۳- ماساژ درمانی
۶۴ ۸-۴-۳- آب درمانی
۶۵ ۱-۸-۴-۳- هیدرو تراپی
۶۸ ۲-۸-۴-۳- اسپاتراپی
۶۹ ۳-۸-۴-۳- بالنوتراپی
۷۱ ۹-۴-۳- رفلکسولوژی (بازتاب شناسی)
۷۲ ۱۰-۴-۳- حرکت درمانی
۷۵ ۵-۳- درمان های انرژی
۷۵ ۱-۵-۳- ریکی
۷۶ ۲-۵-۳- درمان قطبی (پولاریتی)
۷۷ ۳-۵-۳- شفای پرانیک
۷۷ ۴-۵-۳- لمس شفابخش
۷۷ ۵-۵-۳- تای چی جوان (مراقبه پویا)

فصل چهارم: بازیابی روان توسط ادراک محیط

۸۰ مقدمه
۸۰ ۱-۴- ماهیت محیط

۲-۴-ادراک محیط (بررسی ارتباط انسان و محیط و فریند ادراک	
محیط مصنوع و طبیعی).....	۸۱
۳-۴- تاثیر متقابل محیط بر رفتار انسان	۸۲
۱-۳-۴- محیط های استرس زا	۸۳
۴-۴- ارزش های زیبایی شناسی و محیط (زیبایی شناسی در پیوند با محیط	۸۴
۱-۴-۴- زیبایی شناسی در پیوند با محیط های طبیعی	۸۴
۵-۴- نتیجه گیری	۸۶

فصل پنجم: بررسی نمونه های موردی

۱-۵- مرکز طب طبیعی بالای در بانکوک تایلند	۸۸
۲-۵- مزرعه سلامتی راجا در هند	۹۵

فصل ششم: برنامه ریزی فیزیکی

مقدمه	۱۰۰
۱-۶- بخش هنردرمانی	۱۰۰
۲-۶- بخش آب درمانی	۱۰۱
۳-۶- بخش یوگا درمانی	۱۰۲
۴-۶- بخش ماساژ درمانی	۱۰۳
۵-۶- بخش های مربوط به سایر روش های طب مکمل	۱۰۴
۶-۶- بخش اداری	۱۰۵
۷-۶- بخش مشاوره	۱۰۶
۸-۶- بخش خدماتی و رفاهی	۱۰۶

فصل هفتم: مطالعات مکان یابی و تحلیل سایت

مقدمه	۱۱۰
۱-۷- عوامل اثر گذار بر مکان یابی به صورت عام	۱۱۰
۲-۷- عوامل اثر گذار بر مکان یابی مرکز تفریحی درمانی طب مکمل	۱۱۱
۱-۲-۷- دسترسی	۱۱۱
۲-۲-۷- جهت گسترش شهر	۱۱۱
۳-۲-۷- بافت طبیعی و پوشش گیاهی	۱۱۱
۴-۲-۷- همجواری و همسایگی	۱۱۲

۱۱۲.....	۷-۲-۵- وسعت
۱۱۲.....	۷-۳- سایت های پیشنهادی
۱۱۲.....	۷-۳-۱- سایت پیشنهادی شماره ۱
۱۱۳.....	۷-۳-۲- سایت پیشنهادی شماره ۲
۱۱۴.....	۷-۳-۳- سایت پیشنهادی شماره ۳
۱۱۵.....	۷-۴- انتخاب سایت بر اساس فرایند تحلیل سلسله مراتبی (A.H.P)
۱۱۶.....	۷-۴-۱- مراحل فرایند تحلیل سلسله مراتبی
۱۱۶.....	۷-۴-۱-۱- ساختن سلسله مراتبی
۱۱۶.....	۷-۴-۱-۲- تبیین ضریب اهمیت معیارها و زیر معیارها
۱۱۷.....	۷-۴-۱-۳- تعیین ضریب اهمیت گزینه ها
۱۱۸.....	۷-۴-۱-۴- تعیین امتیاز نهایی (اولویت) گزینه ها
۱۱۹.....	۷-۴-۱-۵- بررسی سازگاری در قضاوت ها
۱۲۰.....	۷-۴-۲- سایت انتخابی: زمین واقع در حاشیه رودخانه نهرا عظم
۱۲۰.....	۷-۴-۲-۱- تاریخچه رودخانه نهرا عظم
۱۲۱.....	۷-۴-۲-۲- منابع عمده آبی رودخانه

فصل هشتم: معرفی طرح، ایده های طراحی

۱۲۳.....	مقدمه
۱۲۳.....	۸-۱- کانسپت های طراحی
۱۲۴.....	۸-۱-۱- طراحی با اصول برآمده از علوم رفتاری و روان شناسی محیط
۱۲۴.....	۸-۱-۲- ایجاد حس مرکزیت مکانی
۱۲۴.....	۸-۱-۳- طراحی در یک سطح
۱۲۴.....	۸-۱-۴- پیوند با طبیعت
۱۲۵.....	۸-۱-۵- شفافیت و تداوم
۱۲۶.....	۸-۲- معرفی بخش های مختلف طرح
۱۲۸.....	۸-۳- سازه
۱۲۹.....	۸-۴- تاسیسات

۱۳۰.....	فهرست منابع و مأخذ
----------	--------------------

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱-۷- مقیاس ۹ کمیته ساعتی برای مقایسه دودوئی معیارها.....	۱۱۶
جدول شماره ۲-۷- مقیاس ۹ کمیته ساعتی برای مقایسه دودوئی گزینه ها.....	۱۱۷
جدول شماره ۳-۷- ماتریس ارزیابی برای مکانیابی مورد نظر.....	۱۱۷
جدول ۴-۷- تعیین امتیاز نهایی گزینه ها.....	۱۱۹

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۲۳	شکل شماره ۱-۲- بیمارستان میلاد
	شکل شماره ۱-۳- روش های طب مکمل بر اساس تقسیم بندی مرکز ملی
۳۰	طب مکمل و جایگزین
۳۲	شکل شماره ۲-۳- طب سوزنی
۳۳	شکل شماره ۳-۳- طب گیاهی
۳۵	شکل شماره ۴-۳- دکتر ساموئل هانمان
۳۹	شکل شماره ۵-۳- مدیتیشن
۴۳	شکل شماره ۶-۳- نقاشی درمانی
۴۴	شکل شماره ۷-۳- نقاشی درمانی
۴۵	شکل شماره ۸-۳- نقاشی درمانی
۴۶	شکل شماره ۹-۳- موسیقی درمانی
۴۷	شکل شماره ۱۰-۳- رقص درمانی
۴۸	شکل شماره ۱۱-۳- رقص درمانی
۴۹	شکل شماره ۱۲-۳- رقص درمانی
۴۹	شکل شماره ۱۳-۳- رقص درمانی
۵۰	شکل شماره ۱۴-۳- تئاتر درمانی
۵۱	شکل شماره ۱۵-۳- تئاتر درمانی
۵۳	شکل شماره ۱۶-۳- سفالگری
۵۴	شکل شماره ۱۷-۳- سفالگری
۵۴	شکل شماره ۱۸-۳- یوگا
۵۵	شکل شماره ۱۹-۳- یوگا درمانی
۵۷	شکل شماره ۲۰-۳- کایروپراکتیک
۵۸	شکل شماره ۲۱-۳- کایروپراکتیک

- شکل شماره ۳-۲۲- استئوپاتی ۵۹
- شکل شماره ۳-۲۳- روش الکساندر ۶۰
- شکل شماره ۳-۲۴- کرانیوساکرال درمانی ۶۲
- شکل شماره ۳-۲۵- ماساژ درمانی ۶۳
- شکل شماره ۳-۲۶- ماساژ درمانی با سنگ ۶۳
- شکل شماره ۳-۲۷- آب درمانی ۶۴
- شکل شماره ۳-۲۸- آب درمانی ۶۵
- شکل شماره ۳-۲۹- آب درمانی (حرکات و نرمش های خاص در آب) ۶۶
- شکل شماره ۳-۳۰- آب درمانی ۶۶
- شکل شماره ۳-۳۱- آب درمانی ۶۷
- شکل شماره ۳-۳۲- آب درمانی ۶۷
- شکل شماره ۳-۳۳- آب درمانی ۶۸
- شکل شماره ۳-۳۴- آب درمانی با استفاده از انواع حمام ۷۰
- شکل شماره ۳-۳۵- پایانه های عصبی کف پا ۷۱
- شکل شماره ۳-۳۶- رفلکسولوژی ۷۲
- شکل شماره ۳-۳۷- حرکت درمانی ۷۲
- شکل شماره ۳-۳۸- حرکت درمانی ۷۳
- شکل شماره ۳-۳۹- حرکت درمانی فعال ۷۴
- شکل شماره ۳-۴۰- حرکت درمانی فعال ۷۴
- شکل شماره ۳-۴۱- حرکت درمانی غیر فعال ۷۵
- شکل شماره ۳-۴۲- ریکی ۷۶
- شکل شماره ۵-۱- مرکز طب طبیعی بالای ۸۸
- شکل شماره ۵-۲- مرکز طب طبیعی بالای ۸۸
- شکل شماره ۵-۳- واحد کلینیک مرکز طب طبیعی بالای ۸۹
- شکل شماره ۵-۴- آب درمانی و ورزش های آبی مرکز طب طبیعی بالای ۸۹
- شکل شماره ۵-۵- آب درمانی ۹۰
- شکل شماره ۵-۶- مراقبه در فضای باز مجموعه ۹۰
- شکل شماره ۵-۷- مراقبه در فضای باز مجموعه ۹۱
- شکل شماره ۵-۸- حمام آفتاب با برگ های درخت موز ۹۱

- شکل شماره ۵-۹- فروشگاه مواد غذایی ارگانیک..... ۹۲
- شکل شماره ۵-۱۰- آب درمانی در مرکز طب طبیعی بالاوی..... ۹۲
- شکل شماره ۵-۱۱- سالن ایروبیك مجموعه..... ۹۳
- شکل شماره ۵-۱۲- فضای سرسبز مجموعه..... ۹۳
- شکل شماره ۵-۱۳- ورزش های گروهی در محوطه مجموعه..... ۹۴
- شکل شماره ۵-۱۴- نمایی از ورودی مجموعه..... ۹۴
- شکل شماره ۵-۱۵- چشم انداز مجموعه..... ۹۵
- شکل شماره ۵-۱۶- کلبه های مجموعه..... ۹۵
- شکل شماره ۵-۱۷- دید یکی از کلبه های مجموعه..... ۹۶
- شکل شماره ۵-۱۸- دید از بیرون رستوران..... ۹۶
- شکل شماره ۵-۱۹- فضای داخل رستوران..... ۹۷
- شکل شماره ۵-۲۰- استخر گیاهی مجموعه..... ۹۷
- شکل شماره ۵-۲۱- مسیرهای مارپیچ برای پیاده روی های طولانی در طبیعت سرسبز..... ۹۸
- شکل ۷-۱- سایت پیشنهادی شماره ۱..... ۱۱۳
- شکل ۷-۲- سایت پیشنهادی شماره ۲..... ۱۱۴
- شکل ۷-۳- سایت پیشنهادی شماره ۳..... ۱۱۵

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۲۴	نمودار شماره ۱-۲ - رایج ترین ده روش طب مکمل
	نمودار شماره ۲-۲ - اولین ده بیماری که از طب مکمل در سال ۲۰۰۷ برای
۲۴	درمان آنها استفاده شده است.
۱۱۶	نمودار شماره ۱-۷ - فرایند تحلیل سلسله مراتبی
۱۱۹	نمودار شماره ۲-۷ - ضرایب اهمیت معیارها، زیر معیارها و گزینه ها

فصل اول

مقدمه

۱-۱ - شناخت اهمیت موضوع در رابطه با نیازهای زندگی مدرن

انسان دریایی است پهناور که شناخت ابعاد وجودی او جز از طریق معرفتی که متعلق به عالمی برتر از او باشد امکان پذیر نیست. در تفکر جاری بین اندیشمندان ما جهان مادی به مثابه نردبانی برای صعود به عالم معقولات و مجردات است. این طرز تلقی در تمام علوم از جمله طب نیز جاری بوده و اطباء ما همگی از گستردگی بینش فلسفی، عرفانی و هنری حکیمانه ای برخوردار بوده اند.

امروزه جهان با دوری گزیدن از این تفکر و به فراموشی سپردن آن، با بحران شدیدی روبروست که علیرغم توسعه و پیشرفت در علوم زیست شناسی و طب، مواجه با نوعی بن بست فکری است. در علوم پزشکی به عنوان مصداق بارز علوم تجربی که جوانب نظری و عملی دارد، به جای در نظر گرفتن وحدت جوانب گوناگون هستی انسان اعم از جسم و روح و توجه به بیماری به عنوان حادثه ای که در نتیجه از بین رفتن تعادل، در نظامی که تمام ارکان و عناصر آن صرفاً مادی نیست، انسان را به شیئی مبدل می سازند که مانند عناصر شیمیایی باید عکس العملش را در برابر داروهای مشابه در یک آزمایشگاه مشاهده کرد و لذاست که مصرف دارو خود به خود به صورت یک مشکل طبی و اقتصادی درآمده و مسائل و معضلات عدیده دیگری که پزشکان غربی را وادار ساخته تا از دیدگاهی جدید و با تردید به دانش پزشکی نظر اندازند.

در سال های اخیر دانشمندان غربی به انتقاد شدید از بعضی جوانب طب جدید برخاسته اند و کتاب معروف "انتقام طب" از "ایوان ایلچ" در این مورد از همه رساتر و گویاتر است. کوشش جدیدی که آغاز شده است دست کم توانسته خصلت انحصار طلبی طب جدید را تا حد زیادی مورد تردید قرار دهد تا با دیدی عینی و منطقی و بدون تعصب، تجربیات و نظریات دیگر مکاتب طبی را مورد بررسی و توجه قرار دهند و به همین دلیل طب مکمل در حال حاضر در سازمان بهداشت جهانی به صورت جدی مورد پیگیری و استقبال قرار گرفته است.

به هر حال با توجه به اینکه ایران طی ادوار گذشته به عنوان یکی از مهمترین مراکز